

מרכז אדמונד דה רוטשילד לחיבור השכלה גבוהה-תעסוקה

שזירה מחדש: המפגש בין אקדמיה, תעשייה וממשלה בעידן של שינוי

ניוזטר 3 - ספטמבר 2025



חברות וחברי הקהילה האקדמית,

העשור האחרון מציב בפנינו אתגרים מרתקים אך גם לא פשוטים. השינויים הדרמטיים בשוק העבודה, ההתפתחויות הטכנולוגיות, ולחיצן ציפיות חדשות מצד הדור הצעיר כלפי האקדמיה שתספק הצעת ערך עדכנית - לא רק ידע, אלא גם כישורים ורלוונטיות, מחייבים אותנו לחשוב מחדש על תפקידי האקדמיה, המדינה והתעשייה בעיצוב ההון האנושי בישראל.

בגיליון הנוכחי - שלישי במספר - בחרנו להתמקד במודל ה Triple Helix, המתאר מערכת יחסים חדשה בין האקדמיה, התעשייה והממשלה, בה כל אחד מהגורמים מרחיב את תפקידו המסורתי ליצירה משותפת של ידע ופיתוח חברתי-כלכלי. בתקופה של אתגרים וסימני שאלה ביחס לערכה ולעתידה של האקדמיה, הערך שמודל זה יתרום למערכת הוא מובהק, אך לצד זאת, הוא מציב בפני האקדמיה נקודת מבחן קריטית: האם תוכל להרחיב את תפקידה ולהפוך לשותפה יזימת, פראקטיבית ובעלת השפעה רחבה על עתיד המשק והחברה?

גיליון זה ממשיך את קו הפעולה שמוביל המרכז שלנו – חיבור ההשכלה הגבוהה לעולם התעסוקה ולחיים במציאות משתנה ודינמית, מתוך הבנה שמוסדות האקדמיה דורשים היום להטמיע לא רק ידע תאורטי, אלא גם כלים מעשיים, מימוניות, כישורים ותפסים אחרות לעתידם של הלומדים.

אנו מזמינה אתכם לקרוא את הגיליון, להעמיק בדיון, ולשאלו יחד איננו – מה תפקידה של האקדמיה במציאות החדשה?

ראש השנה מביא איתו הדממות לעצור, לנושם ולהביט קדימה בתקווה להתחדשות. נלחל שתהא זו שנה של חוסן, של בנייה משותפת ושל עשייה שמצמיחה עתיד טוב יותר לכולנו.

בתקווה לשנה טובה ולבשרות טובות,

אילאיל אמיר-כסיף,

מנהלת מרכז אדמונד דה רוטשילד לחיבור השכלה גבוהה – תעסוקה



אקדמיה מאותגרת: מדוע האקדמיה חייבת להשתנות?

מתוך דבריו של פרופ' מנואל טרטנברג ביום הולמדיה: אקדמיה תעסוקה - 3 שנים לימים המשותף למרכז אדמונד דה רוטשילד וניהלה תעסוקת אוכלוסיות, משרד העבודה.

בעקבות הצלחותיה המרשימות, בעשורים האחרונים, האקדמיה נשאת על כתפיה הוולך ומתרחב של ציפיות - שתהיה נגישה לכלל האוכלוסייה, שתקדם מוביליות חברתית, שתספק מענה לאתגרים הגלובליים, ושתמלא תפקיד מרכזי בצמיחה הכלכלית ובפיתוח האזורי.

מול אתגרים אלה נדרש שינוי עמוק באופן שבו מוסדות ההשכלה הגבוהה פועלים – לא רק ברמת המבנה הארגוני, אלא בעיקר בליבת ההוראה.

להמשיך קריאה לחצו כאן

כשגבולות מיטשטשים: תפקידי האקדמיה, התעשייה והמדינה נכתבים מחדש

שוק העבודה של העשור הנוכחי אינו דומה לזה של העשור הקודם. טכנולוגיות מתקדמות, עיניים כלכליים ותמורות חברתיות משבשים את המוכר ומכתיבים קצב מהיר של השתנות.

מודל הטריפל הליקס, שפותח בשנות ה 90 של המאה הקודמת על ידי הנרי איצקוביץ' (Henry Etzkowitz) ולואט לידסדורף (Loel Leydesdorff), מציע שינוי עמוק ביחסים בין האקדמיה, התעשייה והמדינה: הגבולות בין מחקר, פיתוח עסקי וקביעת מדיניות מיטשטשים, ותפקידיהם המסורתיים של כל אחד מהשחקנים מעוצבים מחדש.

קריאו על מודל הטריפל הליקס

מי הן המדינות המובילות בעולם?

דחם קוריאנה, איסלנד וארצות הברית הן המדינות המיישמות בצורה היעילה ביותר את מודל הטריפל הליקס. תרגום משאבים קיימים – ידע אקדמי, השקעות ממשלתיות ותשתיות תעשייתיות – לכדי חדשנות, עושר כלכלי ומדיניות אפקטיבית. (מדד היעילות OECD 2022)



MIT – כיצד הצליחה אוניברסיטה אחת לשנות את כלכלת האזור – ולהפוך מודל עולמי לשיתוף פעולה?

קריאו עוד



פסטיבל שייקספיר באשלנד אורגון, המצליח בכל שנה לרתום את כל השחקנים: האקדמיה, הממשל והעסקים המקומיים

מקרה מבחן: אשלנד, אורגון: להיות או לא להיות? או, איך הצליחה האקדמיה להפוך יוזמה תרבותית למנוע של שינוי חברתי וכלכלי?

קריאו עוד

האקדמיה – יזמית, אזורית או מעורבת חברתית? 3 מודלים - 3 אוניברסיטאות

שלושה מודלים עיקריים של קשר אקדמי-תעשייה-ממשלה מתווחם את אפשרויות הפעולה, וכל אחד מהם כבד מיושם באוניברסיטאות ברחבי העולם

האוניברסיטה היזמית (Entrepreneurial University)

האוניברסיטה היזמית לוקחת תפקיד פראקטיבי ביצירת חדשנות, מסחור ידע והקמת חברות חדק. היא מטפחת תרבות יזמית, שותפותית עם התעשייה ותוכניות לימודים המשלבות מימוניות יזמיות.

קראו כיצד London Metropolitan University מיישמת תפיסה זו



האוניברסיטה המעורבת אזורית (Regionally Engaged University)

האוניברסיטה המעורבת האזורית משמשת עוגן כלכלי, חברתי ותרבותי באזור בו היא פועלת, ושואפת לפתור אותו. היא מתאימה תוכניות לימודים ויזמות לצרכי הקהילה המקומית ולפיתוח האזור. האוניברסיטה ובורת יזמית, לעסקים המקומיים במטרה משותפת לקדם את המרחב הגיאוגרפי והכלכלי שבו היא נמצאת.

קראו על אוניברסיטת קורנל המיישמת מודל זה

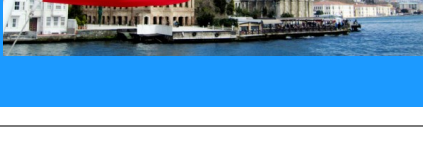
האוניברסיטה המעורבת חברתית (Socially Engaged University)

האוניברסיטה המעורבת חברתית מבקשת להשפיע על החברה כולה, ללא למקום גיאוגרפי. היא תופסת עצמה כשותפה פעילה בפיתוח התעשייה ותוכניות לימודים בערים חברתיים, הרחבת הנגישות להשכלה גבוהה וקידום חדשנות חברתית.

קראו כיצד London Metropolitan University מיישמת תפיסה זו

מ' הן המדינות המדורגות בתחתית?

טורקיה, קנדה ואוסטריה דורגו בתחתית מדד היעילות של ה OECD. השקעה במשאבים אינה מיתרגמת לכדי תוצרים, פוטנציאל גדול לא ממומש ועיכוב בפיתוח מנועי צמיחה.



ובישראל? איים של הצלחה

בישראל, המעבר ממגדל השן אל המרחב הציבורי והכלכלי מתרחש באופן מורכב ואיטי. מצד אחד, מבחינה מחקרית, המערכת האקדמית היא ברמה גולמית, קשורה הטב מחקר בינלאומי ובעלת תרומה משמעותית להייטק ולחדשנות.

מצד שני, התברות האקדמית עדיין שמרנית מאוד, מודלים של קידום מסתמים כמעט אך ורק על פרסומים אקדמיים, והתפיסה הציבורית רואה באוניברסיטאות מוסדות ציבוריים שאינם יזמיים מטבעם. מצב זה מקשה על אימוץ רחב של מודלים חדשניים כדמו הטריפלי הליקס.

ובכל זאת, יש בישראל מוקדים שממשיכים היטב את הפוטנציאל. פארק גב"ים נגב בבאר שבע הוא אחת הדוגמאות המרשימות ביותר לשיתוף פעולה אסטרטגי בין אקדמיה, תעשייה וממשלה. מדובר ביזמה שנוולדה מתוך קפאליסטיק בן-גוריון בתקופת נשיאותו של פרופ' אבישי ברורמן. והוביל להקמת מרכז טכנולוגיות מתקדמות צמוד לקמפוס האוניברסיטה, בסמיכות לבית החולים סורוקה וליחידות הטכנולוגיות של צה"ל.

השותפות הייחודית בין האוניברסיטה, עיריית באר שבע, חברת Gav Yam ושותפים בינלאומיים יצרה מרחב חדשנות יוצא דופן ולפת הגג.

גב"ים נגב:

כשאקדמיה, צבא ותעשייה נפגשים באקו-סיסטם אחד – ראינו עם פרופ' דן בלומברג, סגן נשיא לפיתוח אזורי ותעשייתי באוניברסיטת בן גוריון

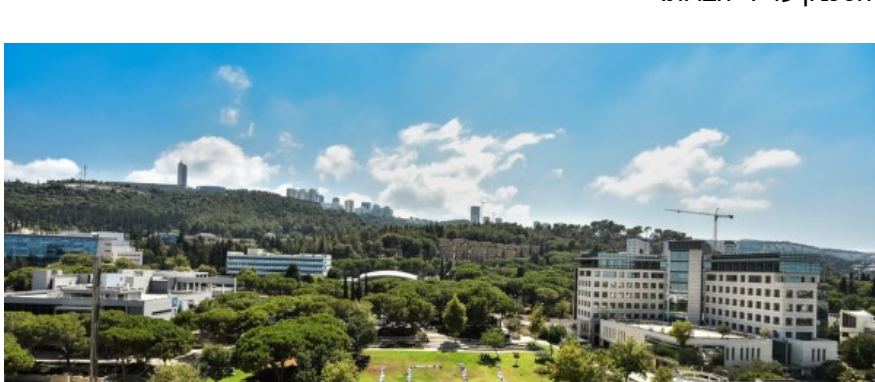


להמשיך קריאה

"מדינת ישראל חייבת לייצר עוד מטרופולינים מחוץ לאביב, בסלום בלומברג. אי אפשר להמשיך למשוך את כל הצעירים רק לשדרות רוטשילד. כדי שזה יקרה, האוניברסיטאות חייבות לשרת את החברה - לא רק את עצמן, מה שאנחנו עושים בבאר שבע מוכיח שזה אפשרי: אוניברסיטה, עיר, צבא ובית חולים שיוצרים יחד אקו-סיסטם שלם של חדשנות."

מודל הטריפל הליקס בצפון

הטכניון מפתח בשנים האחרונות מודל ייחודי של שותפות עם התעשייה, שמצבי עושה בלב האקוסיסטם של חיפה והצפון. פופול'ר לעצב את הליקס מותר, משנה לנשיא לקשרי תעשייה וטכניון, מתארת מערך רחב של שיתופי פעולה: מחקר משותף עם חברות, מסחור טכנולוגיות, פרויקטי סטודנטים, עסקות אנשי טכניון בתעשייה והעסקת אנשי תעשייה בטכניון, סדנאות משותפות, האקאזונס, ירידי תעסוקה ושימוש בתשתיות מחקר של הטכניון על ידי חברות.



להמשיך קריאה

צבא ואקדמיה: הליקס ייחודי

מודל ה Triple Helix מתאר את השותפות בין אקדמיה, תעשייה וממשלה. אבל מה קורה כששני גורמים - הצבא והאקדמיה - בוחרים לרכז את גורלם יחד כדי לפתח הון אנושי אחר לגמרי? זהו המקרה של תכנית ארי, יוזמה פורצת דרך שהוקמה בשיתוף צה"ל ואוניברסיטת תל אביב ושמה לעצמה מטרה לשנות את האופן שבו מכשירים מפקדים קורבים בישראל.

ראינו עם אל"מ במיל" יובל בזק: "להכניס את האקדמיה אל תוך המקצוע הצבאי"
יובל בזק, אלוף משנה במילואים, לשעבר ראש תורת הלחימה במטכ"ל, הוא האיש שזיזם ויקם את התוכנית. "עד היום", הוא מספר, "בצה"ל לא חשבו מפקדים ביוסציפלינה צבאית בלבד, והאקדמיה נתפסה כמעין מנותח מהשירות. תכנית ארי משנה את זה: היא הופכת את המקצוע הצבאי למקשה אחת - צבאית, אקדמית, ערכית - ומייצרת סינרגיה אמיתית בין שני העולמות."

להמשיך קריאה

קראו על החסמים והאתגרים בדרך ליישום טריפל הליקס בישראל

להמשיך קריאה

כיצד ניתן להתגבר על החסמים בדרך למודל ישראלי מוצלח?

להמשיך קריאה

שכנוף של דבר, מודל הטריפל הליקס אינו נוסחה אחת קבועה, אלא מסגרת שמאפשרת לכל מוסד, עיר ומדינה לעצב את ההמשקים בין אקדמיה, תעשייה וממשלה בהתאם להקשר המקומי. ממודלים בעולם למדנו כי האוניברסיטה יכולה להיות יזמית, אזורית או חברתית. ולעיתים שילוב של כל אלה גם יחד. מהמקרים בישראל ראינו כי גם בתנאים מורכבים אפשר ליצור אקו-סיסטמים של חדשנות, לחבר בין סטודנטים ולחברות, לתרום את האקדמיה ככוח מניע לפיתוח כלכלי וחברתי.

שיתופי פעולה עמוקים בין האקדמיה, התעשייה והממשלה הם המפתח להרחבת מעגד התפקודים של האקדמיה וליבטוס מקומה ככוח מניע ביצירת ידע, חדשנות ופיתוח ההון האנושי. המרכז שלנו משיך להוביל את השיח, לחשוף דוגמאות מעוררות השראה ומעלות ומשראל, לשחקן יחיד עם השותפות שלנו מודל ישראלי ייחודי המשלב מצינויות אקדמית לפתח יחדיו תוכניות חברתיות וכלכליות.

נמשיך לפעול ביחד עם המוסדות האקדמיים ליצירת זירות התנסות משמעותיות לסטודנטים, להקניית ניסיון מקצועי חיזוי ולפתיחת הדמנויות עבורם ביום שאחרי סיום הלימודים. אנו ממזינים אתכם - חברי הקהילה האקדמית - להיות שותפים פעילים במסע הזה: לשחקן ביזמות, להציף שאלות, ולתרום לעיצוב תפקידה של האקדמיה במאה ה-21.

תודה מיוחדת לקרן דביר על סקירת הספרות העניפה שביצעה עבור המרכז, וששימשה תשתית לגיליון זה.

ליצירת קשר עם מרכז אדמונד דה רוטשילד לחיבור השכלה גבוהה-תעסוקה:

